

Prognoser: Hur påverkar omvärlden lärosätenas framtid?

Höstkongress inom ekonomi och planering
6 november 2025

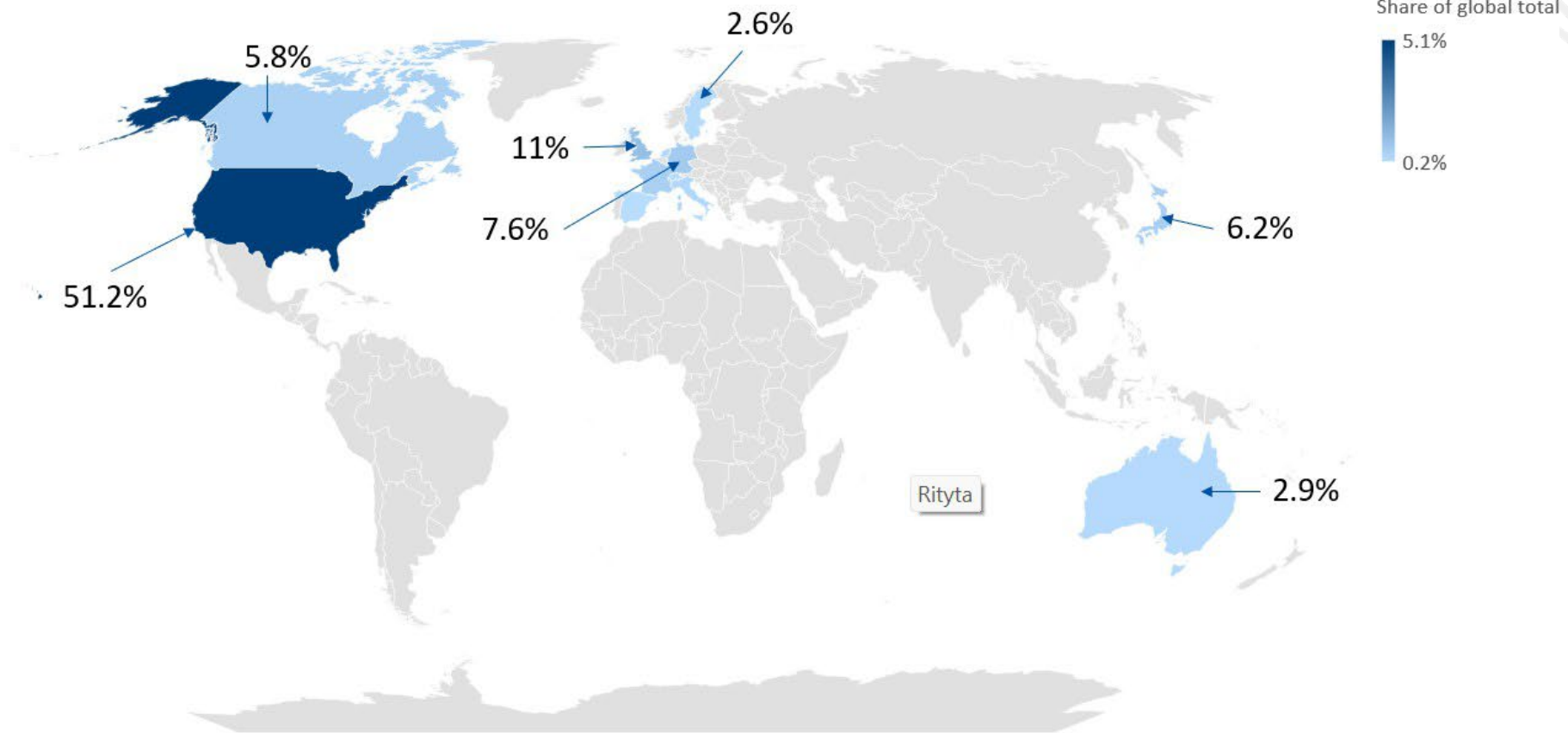
Daniel Gillberg
Planeringsdirektör

UPPSALA
UNIVERSITET

Var publiceras topp-10% citeringar – 1996 huvudsakligen STEM

1996 share of global top-10% cited output (countries above 2% share)

Source: Elsevier, SciVal (accessed Sept 2025)

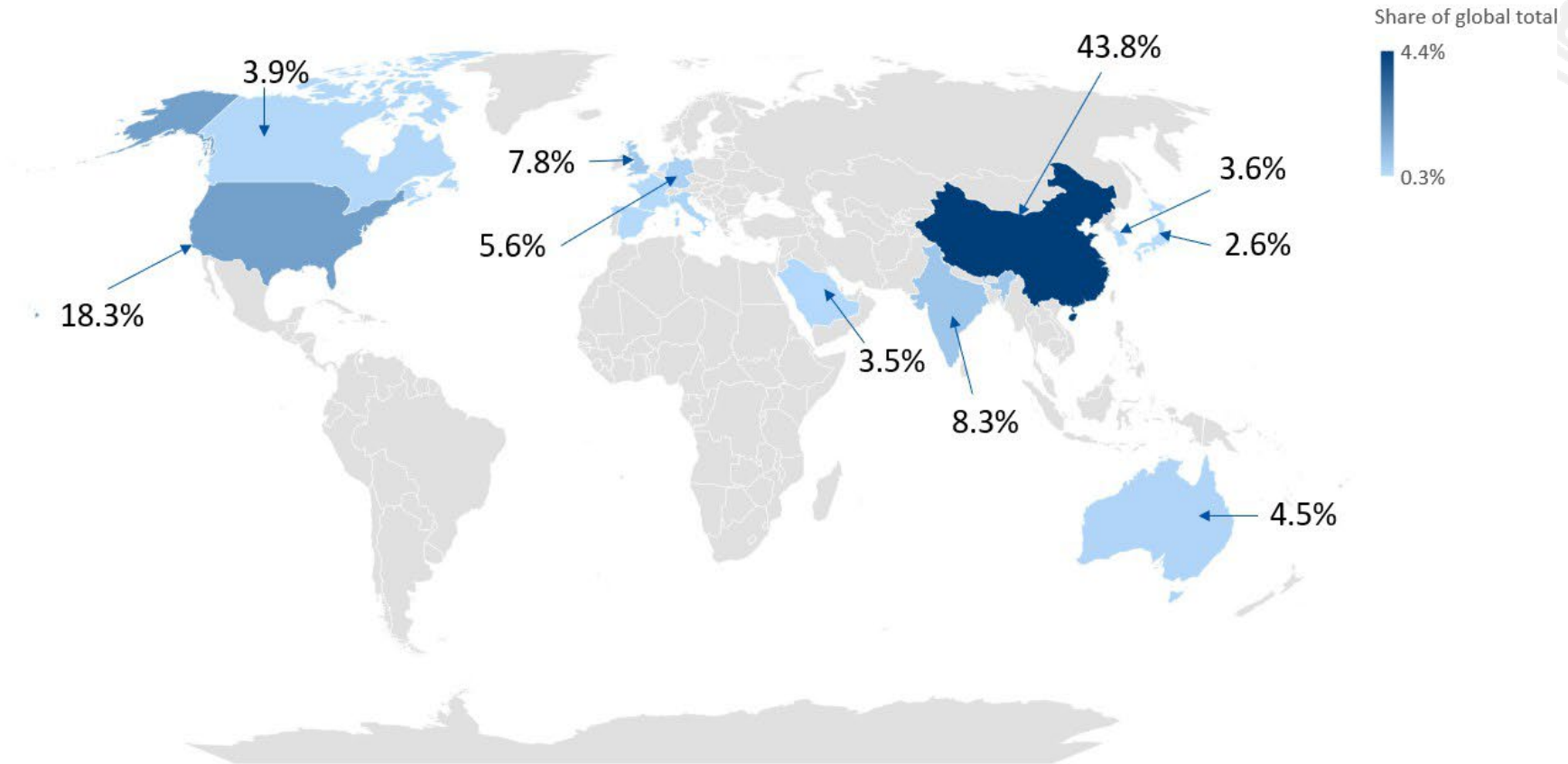
Powered by Bing
© Australian Bureau of Statistics, GeoNames, Microsoft, Navinfo, Open Places, OpenStreetMap, Overture Maps Foundation, TomTom, Zenrin

UPPSALA
UNIVERSITET

Var publiceras topp-10% citeringar – 2024

2024 share of global top-10% cited output (countries above 2% share)

Source: Elsevier, SciVal (accessed Sept 2025)

Powered by Bing
© Australian Bureau of Statistics, GeoNames, Microsoft, Navinfo, Open Places, OpenStreetMap, Overture Maps Foundation, TomTom, Zenrin

Liknande situation med Nature index, ASPI technology tracker

UPPSALA
UNIVERSITET

En värld i omställning:

Säkerhet vs Akademisk
öppenhet

Ursula von der Leyen:
De-risk not De-couple

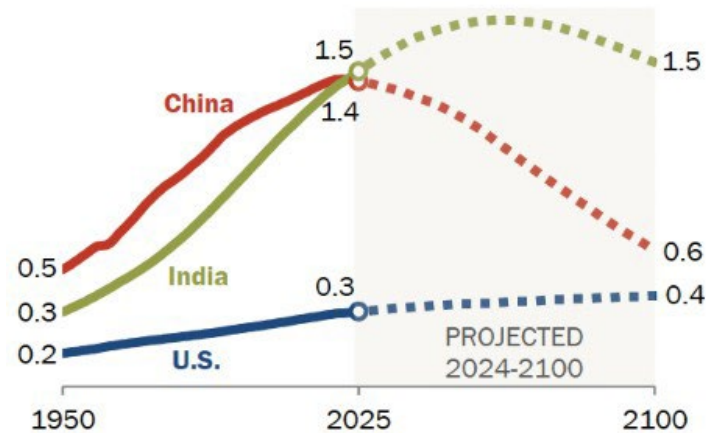

UPPSALA
UNIVERSITET

Demografi

By 2100, China's population is projected to shrink by more than half

World population, in billions

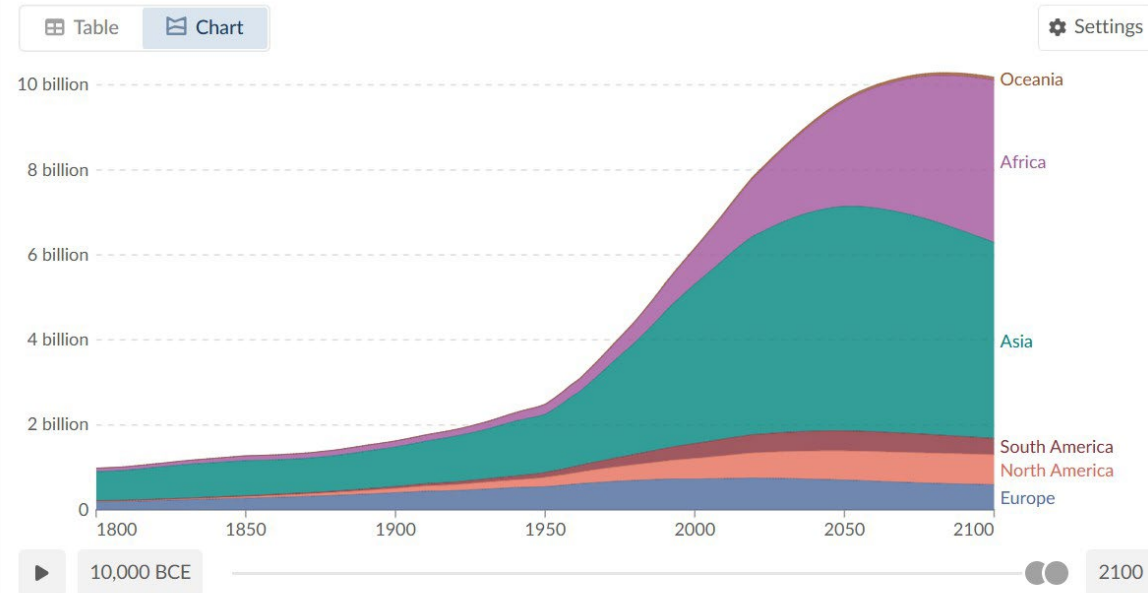
Note: World population figures are published through 2023. For 2024 onward, the projections shown are the United Nations' "medium variant" scenario.

Source: Pew Research Center analysis of the UN Population Division's 2024 Revision of World Population Prospects.

PEW RESEARCH CENTER

Population by world region

Historic estimates with future projections based on the UN medium scenario.

Data source: HYDE (2023); Gapminder (2022); UN WPP (2024) - [Learn more about this data](#)

Mer än 80% av jordens befolkning bor i Asien eller Afrika vid nästa sekelskifte

Did you know?

Africa's true size is 30.37 million square km or 11.73 million square miles?

What this means is Africa's size can encompass several major nations of the world.

#AfricaDay

www.au.int

På lång sikt –
Afrika?

UPPSALA
UNIVERSITET

Några spaningar "brett"

Kodex

Lärosätesövergripande samarbeten

Ökad kontroll och byråkratisering

Akademisk frihet och
autonomi

Europauniversitet

Kvalitet och
utvärdering

E-infrastruktur

Öppen vetenskap

EU

AI

Ansvarsfull internationalisering

Säkerhet

Några spaningar – finansiering i tider av osäkerhet (*eller ”hur vara långsiktig i en snabbt föränderlig värld?”*)

- Större fokus på andra politikområden
- Ökad politisk (detalj)styrning och minskad dialog
- Ökad politisk otålighet – ”mandatperioder” (januariavtal, Tidöavtal, ...)
- Ökat beroende av externa medel
- Minskad stabilitet i ekonomin (pandemi, krig, energi osv.)
- Ökad konkurrens om personal och studenter
- Ökad autonomi (?)

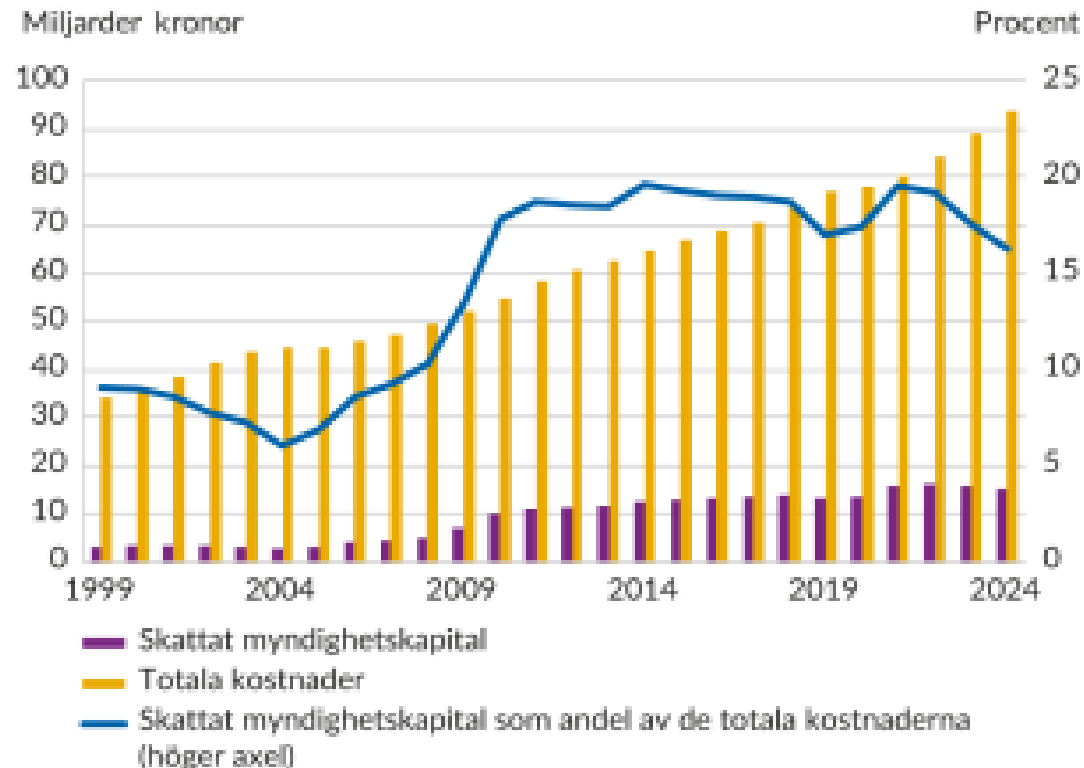
Myndighetskaptal

- Olika lägen på olika lärosäten
- Regeringens inställning i frågan
- Allt fler lärosäten har regelverk för hantering av myndighetskaptal

Myndighetskapitalets utveckling

Figur 7.4. Lärosätenas totala kostnader respektive skattat myndighetskapital åren 1999–2024, miljarder kronor (löpande priser). Kvoten som visar det skattade myndighetskapitalet som andel av kostnaderna avläses på skalan till höger.

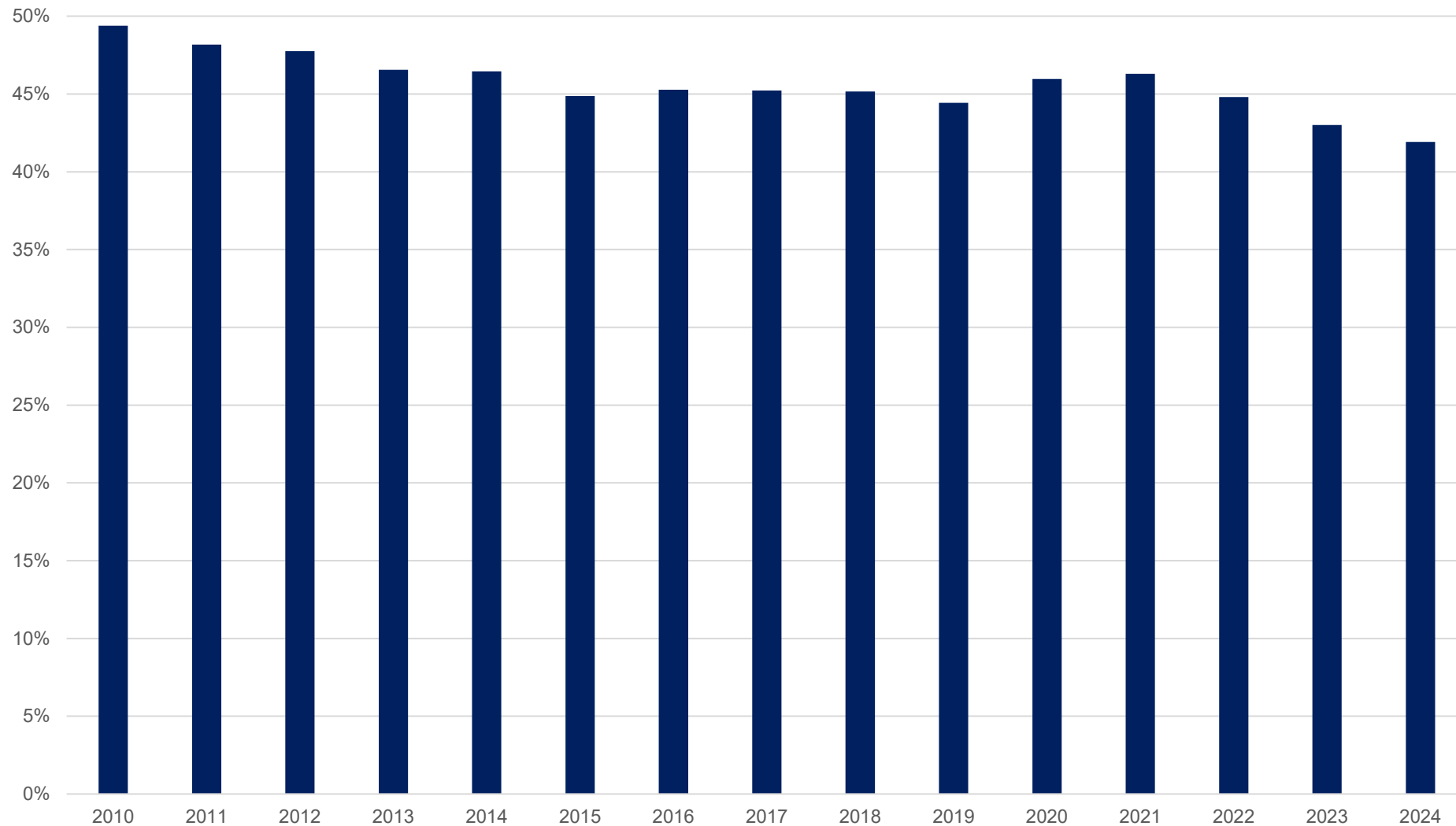
Statsanslag

- Stora resursbehov inom andra områden (försvar, rättsväsende) – besparingar?
- Utbildning
 - Omfördelningar
 - Tidsbegränsade satsningar
 - Över- och underproduktion
 - Ny utredning om fördelningsmodell aviserad
- Forskning
 - Ökat beroende av externa medel
 - Konkurrensutsatta basanslag
 - Riktade satsningar i forskningspropositionen
- Pris- och löneomräkning (produktivitetsavdrag)

Andel anslag av totala intäkter – forskning

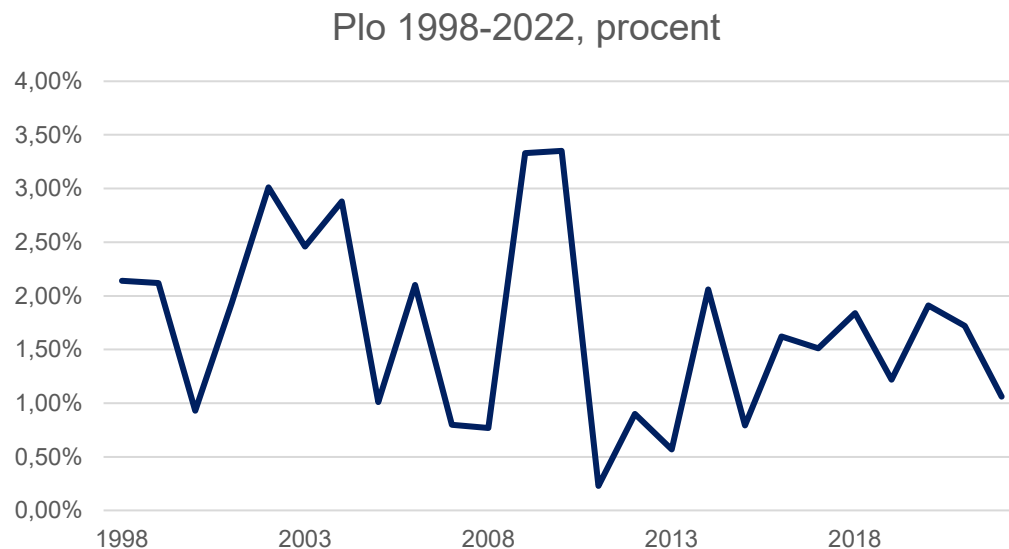
Pris- och löneomräkning

- Regeringens modell för justering av anslag för att kompensera för förändringar i priser och löner i samhället
- Produktivitetsavdrag för att nå en produktivitetsutveckling i nivå med den privata tjänstesektorn
- Granskning av Riksrevisionen (RIR 2022:2):
 - Modellen bidrar till effektiv resurshantering hos myndigheter som finansieras med anslag
 - Vissa brister i transparensen i redovisningen – svårt att förstå och replikera beräkningar
 - Modellen tar ingen hänsyn till olika myndigheters förutsättningar att förbättra sin produktivitet
- Högskoleindex är en sammanvägd pris- och löneomräkning för universitet och högskolor

Högskoleindex

År	Högskoleindex (%)
2022	1,06
2023	1,36
2024	3,50
2025	3,43
2026	1,84

Plo-modellen består av fyra komponenter:

Löneomräkning (fem års glidande medelvärde i arbetskostnadsindex för tjänstemän i tillverkningsindustrin och med två års eftersläpning)

Produktivitetsavdrag som korregerar löneomräkningen (tioårigt genomsnitt av produktivitetsutvecklingen i privata tjänstesektorn)

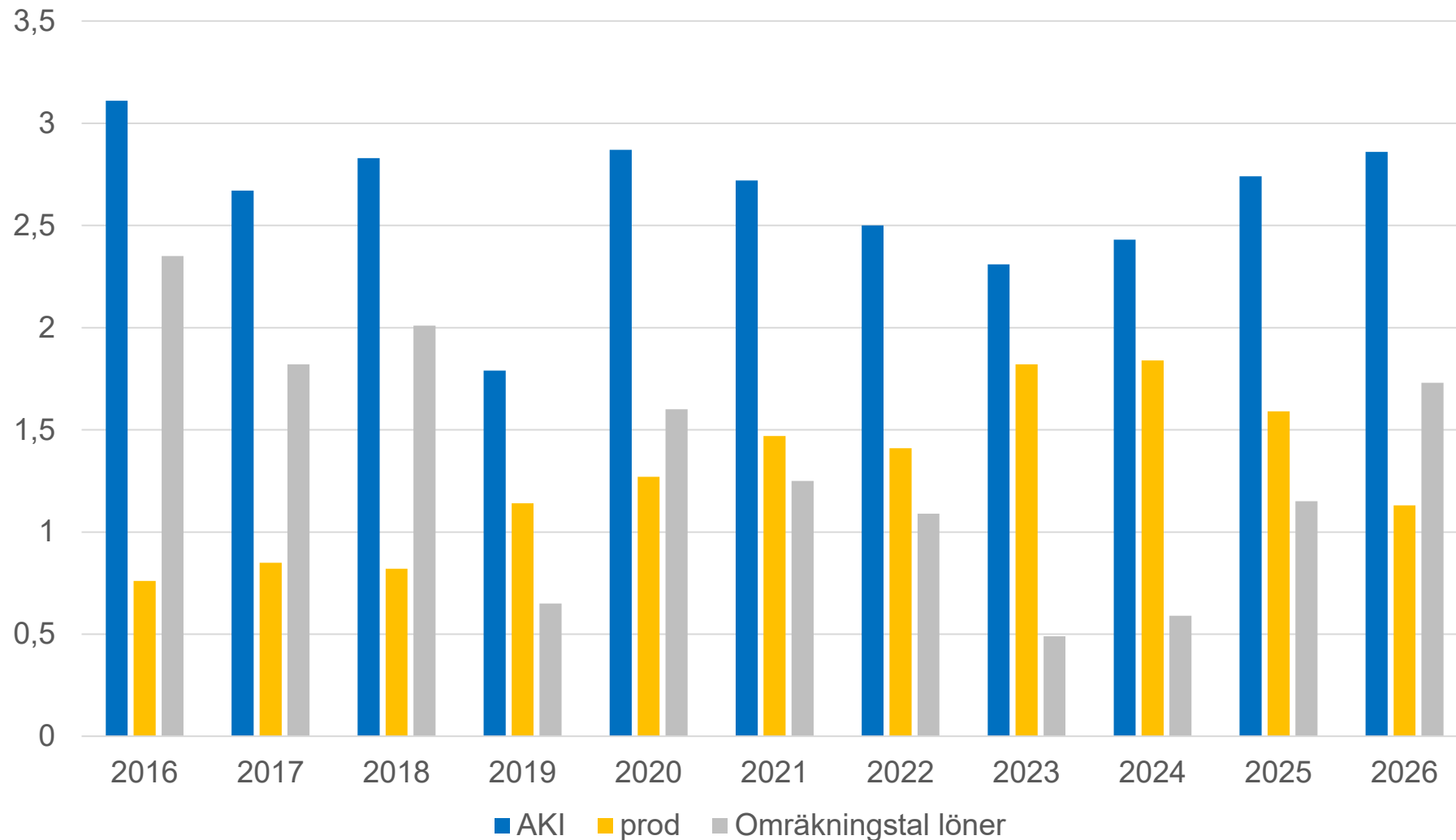
Lokaler (70 % av KPI) – sammanvägt index

Förvaltningskostnader (KPI) – kostnader som inte är löner eller lokaler

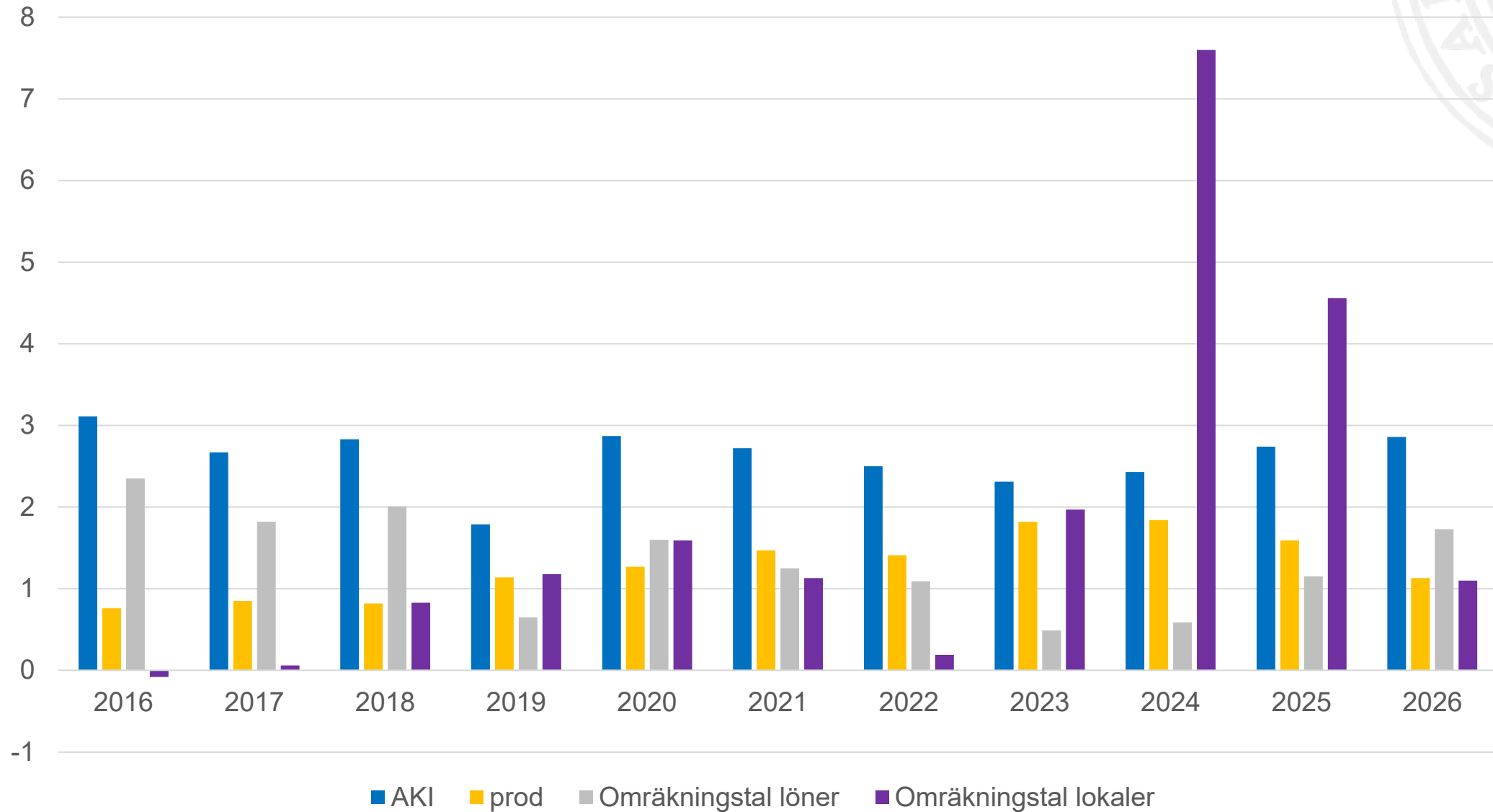
Vi får compensation, men med några års förskjutning och inte fullt ut.

Lönedelen av plo-modellen

Löner och lokaler plo-modellen

Akademiska hus och hyror

- Ägarens målsättning är en avkastning på minst 6 procent över en konjunkturcykel
- Utdelning till ägarna uppgår till mellan 1,3 mdkr och 2,9 mdkr under senaste tioårsperioden
- Utdelningsgrundande belopp uppgår till mellan 2,3 mdkr och 5,3 mdkr under senaste tioårsperioden
- Ägarens målsättning är att soliditeten* ska uppgå till mellan 35 och 45 procent (2024: 47 procent)
- Utdelningen går till Finansdepartementet och är en del av statens budget utan öronmärkning ("att betrakta som vilken skatt som helst")

Källa: Akademiska hus årsredovisningar 2015-2024

*** Andel av ett företags tillgångar som finansierats med eget kapital istället för lån**

Utfall 2020-2024 (ur Årsredovisning för Akademiska Hus)

		2024	2023	2022	2021	2020
1)	Avkastning på operativt kapital	3,80%	1,70%	6,30%	18,70%	9,00%
1)	Avkastning på operativt kapital (löpande snitt 5 år)	7,90%	9,20%	10,70%	12,18%	9,62%
2)	Soliditet	47%	47,90%	50,20%	49,60%	44,50%
	Föreslagen utdelning (mnkr)	2 473	2 218	2 905	2 484	2 142
	1) Ägarens mål är att avkastning på operativt kapital ska vara minst 6 % över en konjunkturcykel					
	2) Ägarens mål är att soliditeten ska vara mellan 35 % och 45 %					

Forskningsfinansiering och avgifter

- Forsknings- och innovationspropositionen
 - Riktade satsningar
 - Stora tillskott till VR och Vinnova
 - Nya typer av satsningar (t ex banbrytande forskning och banbrytande tekniker)
- EU – Ramprogrammet Horisont Europa (2028-2034)
- Avgifter
 - Osäkra intäkter – tex avgiftsbetalande studenter
 - Regler för över- och underskott

Några punkter till...

- Pensioner – SPV:s prognoser
- Omställning (gasa och bromsa samtidigt)
 - Utbildning och forskning
 - Vetenskapsområden
- Nya arbetssätt efter pandemin
- Forskningsinfrastruktur

